

EDWARD KELLEY

1. 8. 1555 – 1. 11. 1597

Mýty opředený Edward Kelley se narodil do nezámožné rodiny Patrika Kelleyho v anglickém Worcesteru. O jeho dětství a mládí mnoho nevíme, ač o něm (podobně jako o jeho dospělém životě) koluje mnoho domněnek i smyšlenek. Jisté je, že měl dva mladší sourozence, bratra Tomáše a sestru Alžbětu. Uvádí se, že měl studovat na univerzitě v Oxfordu, ale diplom nezískal.

Dle Alžběty se Kelley nejprve živil jako lékárník a při tom se patrně nadchl pro alchymii. Poté v Gloucester Hall asistoval matematikovi a astrologovi Thomasi Allenovi, i ten se zajímal o magii.

Už k této době se váží některé tradované mýty, například že Kelley pod delšími vlasy skrýval uříznuté uši, které byly trestem za padělání listiny či mince v době, kdy prý působil jako notář v Lancasteru či Londýně. Takové zaměstnání ale podle všeho nikdy nevykonával. Podle dalších legend prý provozoval nekromancii v hrabství Lancashire a získal vzácný alchymistický svitek, údajně rukopis sv. Dunstana, který měl spolu s dvěma koulemi nějakého prášku vyjmout přímo z biskupova hrobu, případně v opatství Glastonbury. Těmito artefakty nakonec opravdu disponoval, ale do rukou se mu dostaly asi až počátkem roku 1583 v Northwick Hillu.

Po jistou dobu Kelley vystupoval pod jménem Edward Talbot, zřejmě ve snaze o zlepšení svého postavení, neboť Talbotovi byli v Anglii bohatá rodina dobrého jména. Ostatně to nebyl jeho jediný pokus zvýšit si svým údajným původem vlastní prestiž, protože víme, že se vydával i za potomka irského šlechtického rodu, dokonce za příbuzného irské královské rodiny.

Zásadním okamžikem jeho života se stal březen 1582, kdy se seznámil s Johnem Deem, který sloužil jako dvorní astronom na dvoře královny Alžběty I. Kelleymu se brzy podařilo intrikami vystřadit Barnabase Saula z pozice Deeova asistenta a následně tuto pozici sám zaujal. Pokud Dee váhal, zda s ním spolupracovat, alchymista ho s jistotou přesvědčil, když mu demonstroval svou schopnost být médiem při komunikaci s anděly. Po první seanci, při níž mu zprostředkoval rozhovor s andělem Urielem, jich tato dvojice absolvovala celou řadu. Kelley prý s andělskými stvořeními hovořil jejich vlastním jazykem, tzv. enochiánštinou. Náš hrdina z Worcesteru se dále honosil tím, že umí předvídat budoucnost, a v květnu 1583 ve své vizi spatřil, že brzy zemře Marie Stuartovna. Skotská královna byla ve věku 34 let o necelé čtyři roky později popravena.

Kelley žil s Deeovou rodinou v tehdejší město Mortlake a sám se v roce 1582 taktéž oženil, a to s mladou vdovou Johanou Westonovou z Chipping Nortonu, nikoli z českého Mostu, jak se občas chybně uvádí. Johana se starala o maličkou dceru Johanu Alžbětu, z níž se později stala známá básnička Vestonia, a syna Jana Františka. Zdá se, že šlo o jediné děti, jež Kelley kdy vychovával, neboť vlastní potomky podle dostupných záznamů nikdy neměl.

V roce 1583 navštívil Deea polský šlechtic Albrecht Laski, kterému Kelley prorokoval velmi příznivou budoucnost. Laski pak oba alchymisty pozval do Polska, čímž se započala další éra Kelleyova života. Sám Dee už se tehdy dostával do stínu svého druha a jeho renomé vědce začalo ztrácet na lesku. Při cestě Kelley svému příteli předpověděl, že doma mu zatím prohledají knihovnu a hrozí požár. Jeho slova se skutečně naplnila.

Přes Štětín a Poznaň v březnu 1584 dorazili Angličané s rodinami do Krakova, kde pokračovali ve své činnosti. Laski, který jim vyplácel štědrý plat (Kelleymu o něco vyšší), se jejich seancí také zúčastnil. V Polsku se však mágové nezdrželi dlouho a už v srpnu odjeli do Prahy. Ubytovali se na Betlémském náměstí u lékaře Tadeáše Hájka z Hájku, který se zajímal o astronomii, astrologii i alchymii a u něhož cizinci prováděli alchymistické pokusy. Podle německého lékaře Daniela Senerta v Hájkově domě Kelley „...jednou kapkou rudého elixíru proměnil ve zlato libru živého stříbra.“ Jeho opakovaně úspěšné transmutace dosvědčil i francouzský lékař a alchymista Nicolas Barnaud.

V září 1584 se Dee poprvé dostal k císaři Rudolfovi II. Té pocty se tehdy Kelleymu ještě nedostalo, naopak Dee zde byl zároveň naposledy. V roce 1585 začal Kelley o andělech pochybovat a bál se, že ve skutečnosti hovořím s nějakými pekelnými bytostmi. V dubnu pak alchymisté s Tomášem Kelleyem krátce znovu pobýli v Polsku, kde se jejich seance zúčastnil sám polský král Štěpán Báthory.

Papežského nuncia Germanica Malaspinu znepokojoval nárůst hereze v Evropě, a proto žádal o radu Deea a Kelleyho, respektive jejich prostřednictvím anděly. Už v roce 1586 ovšem nabytí přesvědčení, že Angličané jsou ve spojení spíše s ďáblem, a za heretiky je tehdy začal označovat i nejvyšší hofmistr Českého království Jiří Popel z Lobkovic. S nástupem dalšího nuncia Filippa Segy přišlo nařčení, že Dee praktikuje nekromancii, i podezření ze špionáže pro Anglii. Dee i jeho druh byli nakonec v červnu 1586 vyhoštěni ze země a spolu s rodinami se přesunuli do německého Kasselu, kde jim ubytování zajistil Vilém z Rožmberka. S ním Angličané navázali přátelský vztah ještě před svým vyhoštěním, Vilém se dokonce na jejich radu oženil s Polyxenou z Pernštejna. V srpnu šlechtic pro oba alchymisty získal povolení k návratu do Čech, respektive na jeho panství.

V září 1586 dorazili do Třeboně a tím váženějším z obou hostů zde byl bez pochybností právě Kelley, o něhož snad Vilém očekával, že ho může vyléčit z neplodnosti. Angličané obývali jedno křídlo hořejšího zámku a každý disponoval osmi zařízenými pokoji. Kelley tu měl vybavenou alchymistickou laboratoř a také „*předvedl veřejnou demonstraci filozofického kamene*“. Tomu byl přítomen i vyslanec ruského cara Fjodora I. Ivanoviče, který byl později také svědkem proměny rtuti a zrnka kamene mudrců v celou unci zlata. Posel mágy lákal do Ruska, kde je car za poskytnutí služeb hodlal odměnit penězi i statky, odjel však jen s odmítavou odpovědí a kouskem zlata, které Kelley vytvořil – takto alchymista přihlížející pravidelně obdarovával. Objevovali se však i tací, kteří měli rodáka z Worcesteru za podvodníka, například rožmberský archivář Václav Březan.

V květnu 1587 došlo k poněkud neobvyklému sňatku, při němž se na radu andělů spojila obě manželství anglických alchymistů. Odtud plyne domněnka, že chlapec Teodor, kterého později Deeova žena Jana porodila, by mohl být potomkem Edwarda Kelleyho, protože muži měli manželky sdílet. Ať už to však bylo jakkoli, dvojím manželstvím chtěl Kelley zřejmě jen získat silnější pouto mezi sebou a svým druhem, i když sám stále více času trávil v Praze. K Teodorovi se ostatně Kelley nikdy nehlásil.

Kelley i Dee tehdy na zámku přijímali celou řadu zahraničních návštěv, proto se stále více šířilo podezření, že jde o špiony anglické královny Alžběty I. a že jim enochiánština slouží jako tajná šifra, které využívají k podávání zpráv do své vlasti. Oba mágové stále častěji cestovali, například do Českého Krumlova, Prahy a Náchoda, Kelleyovy rukopisy se dokonce šířily i za hranice. Někdy na přelomu let 1587 a 1588 oba pány navštívili jejich krajané, kteří je chtěli doprovodit zpět do Anglie, neboť o jejich činnost projevil zájem královna, odjeli ovšem s nepořízenou.

Následující dva roky byl Kelley na vrcholu kariéry. Vilém mu dal do držení statky Libeň a Nová Libeň, k nimž přidal ještě devět vesnic v jejich okolí, to vše snad v naději, že se mu ve zdejších dolech opět povede rozvinout těžbu zlata. Manželé Kelleyovi také koupili dvanáct nemovitostí v Jílovém, včetně mlýnů a pivovarů, a dva domy v Praze na Dobytčím trhu, mezi nimi i dnes tzv. Faustův dům, který obývali a v němž mág pracoval v zařízené laboratoři.

O Deea už v Čechách nikdo nejevil zájem, a tak se v únoru 1589 přece jen vrátil do Anglie. Naopak Kelley se těšil popularitě a uspěl i u Rudolfa II. Císař ho povýšil do šlechtického stavu a Kelley začal užívat predikát z Imany, stal se z něj navíc i dvorní alchymista.

V dubnu 1591 dal náhle Rudolf II. rozkaz k mágovu zatčení. Ten asi něco tušil, protože se včas vytratil, ovšem na jeho rodinu a anglického básníka Edwarda Dyera, který u něj pobýval, bylo uvaleno domácí vězení. V květnu byl alchymista zajat v Soběslavi, zřejmě na své cestě pod ochranná křídla Viléma z Rožmberka, a uvězněn ve věži Huderce na Křivoklátu, kde byl bez soudu držen něco přes dva roky. Císař Kelleymu rovněž zabavil statek Nová Libeň.

O důvodu jeho věznění se stále vedou diskuze a nabízí se hned několik možných odpovědí. Snad šlo o vysokou sumu tolarů, které dlužil kolínským obchodníkům s klenoty, nebo o císařovu snahu zabránit mu v případném odjezdu do Anglie. Mohly za tím být i intriky dříve jmenovaného Jiřího Popela, který měl zásluhu i na Kelleyově předchozím vyhoštění. Rudolfa II. tehdy počínaly trápit zdravotní obtíže (zřejmě spojené s postupující syfilidou) a Kelley ho měl léčit, ovšem zřejmě by nebylo těžké císaři namluvit, že mu alchymista podává jed. Jasným mýtem je však tvrzení, že vězení bylo trestem za zabití císařova sluhy, k němuž mělo dojít v souboji, stejně jako že vězeň se z Křivoklátu pokusil utéct a zlomil si při tom nohu, jež mu musela být amputována.

V říjnu 1593 se Kelley dočkal propuštění a byl mu vrácen dočasně zabavený majetek. Zpět získal dokonce i své místo u dvora, svou dřívější slávu už však nikoli. Trápila ho navíc zadluženost, jež se za dva roky jeho nesvobody významně prohloubila. Byl proto nucen prodat některé z pražských

nemovitostí manželce svého bratra Tomáše, Lidmile Kelleyové, a podobně naložil i s dalšími statky. Kelley pak s rodinou žil v Praze na Jánském vršku, kde jej v listopadu 1596 dostihlo druhé zatčení, tentokrát zcela jistě pro jeho dluhy.

Byl uvřazen do vězení pro dlužníky v Mostě, konkrétně na hradě Hněvín, přičemž nyní přišel nenávratně o všechny své statky. Času za mřížemi využil k tomu, aby sepsal traktát o kameni mudrců, který věnoval Rudolfovi II. Snad tak chtěl obměkčit císařovo srdce, aby se nad ním slitoval a propustil jej, ovšem nepochodil. Zůstal ve vězení i poté, co byly dluhy pokryty prodejem jeho majetku, což bylo tehdy neobvyklé. V té době totiž po uhrazení dluhů bývali dlužníci zpravidla propuštěni.

Kelley se z žaláře pokusil utéct za pomoci bratra Tomáše a své ženy, která se ve městě ubytovala, aby mu s rodinou byla nablízku. Snaha však tentokrát opravdu skončila zlomenou nohou. Ještě téhož dne se alchymista nakonec rozhodl pro odchod definitivní a 1. listopadu 1597 zemřel po požití jedu, který si sám připravil. Dodnes není známo, kde bylo pohřbeno jeho tělo.

Závěrem se hodí připomenout ještě jednu legendu. Podle ní Kelley před svou smrtí proklel město Most a tím jej odsoudil k zániku...

(Zpracovala: Mgr. Lenka Slámová)

Použitá literatura:

CHOUROVÁ, Petra. *Alchymisté nebo šarlatáni: John Dee a Edward Kelley*. Praha: Libri, 2010. 231 s. ISBN 978-80-7277-456-2.

PETRŽILKA, Radek. *Dějiny města Mostu v datech*. Most: Hněvín, 2014, s. 66–67. ISBN 978-80-86654-36-2.

Personální bibliografie:

<https://www.svkul.cz/wp-content/uploads/2022/06/Kelley-bibl.pdf>